

[สีสันวรรณกรรม]

ดวงมน จิตรจำนงค์

รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เพาะต้นกล้าจิตสำนึก ด้วยการอ่าน

“สีสันวรรณกรรม” ฉบับนี้เขียนในวันแดดออกภายหลังพายุฝนกระหน่ำมาอย่างรุนแรงมิแล (ตำบล) จนน้ำเจิ่งนอง มหาวิทยาลัยเลื่อนเปิดเรียน 1 สัปดาห์ อาจารย์วิดน้ำท่วมบ้าน ขนหนังสือหนีน้ำ แล้วก็ได้กลับมานั่งทำงานในห้องที่ฝนร่วงลงมาจากเพดานน้ำนองพื้น

ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ชีวิตยังต้องดำเนินต่อไป ทุกครั้งที่ดิฉันได้อ่านงานเขียนของเยาวชน แสงแห่งความหวังยังส่องให้ใจสดใส ที่มาของคอลัมน์นี้ในช่วงแรกๆ ก็คือการนำเสนอบทวิจารณ์ของนักศึกษา เพื่อเป็นกำลังใจให้เพื่อนๆ ของเธอว่า ถ้าอ่านและคิดเป็นทำไม่จะเขียนไม่ได้ สิ่งสำคัญคือความเชื่อถือตัวเอง คงไม่ต้องขยายประเด็นว่า เชื่อถืออะไรของตัวเอง ถ้าไม่ใช่จิตวิญญาณของคนที่รู้จักคิดด้วยตนเอง (แน่นอนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม)

บางครั้งบทประพันธ์ที่ดูไม่ยากนัก ก็ยังแฝงความหมายไว้ให้ครุ่นคิดตีความ เป็นความสุขทางใจที่ต้องพบกับตัวเอง ทำแทนกันไม่ได้ (ถึงเป็นแฟนก็ตาม) บทประพันธ์ที่ไม่ยากอาจจะยากและจุดคะแนน หากนักศึกษาดูถูกตัวเองแล้วเริ่มต้นเขียนบท

วิจารณ์ ด้วยการค้นหาความเห็นของผู้อื่น (ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์) แล้วจบเพียงนั้น งานเหล่านี้มีมากขึ้นตามความเจริญของการสื่อสาร แต่กลับทำลายความพากเพียรของนักศึกษาที่จำเป็นต้องฝึกฝนการอ่าน-คิด-เขียน

การนำเสนอบทวิจารณ์ของนักศึกษาไม่ใช่เพื่อให้กำลังใจคนรุ่นเดียวกันกับคนเขียนเท่านั้นยังให้กำลังใจครูผู้สอนเองด้วย

ขอเชิญอ่าน บทวิจารณ์หนังสือเด็กชายจากดาวอื่น ของวาวแพร ผลงานของนางสาวชอพิยะห์ ยีโยชะ (รหัส 5120117016) นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ชั้นปีที่ 3 วิชาเอกภาษาไทย เขียนประกอบการศึกษาวิชาวรรณคดีวิจารณ์เบื้องต้น ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ที่เพิ่งผ่านพ้นไปนี่เองค่ะ

เด็กชายจากดาวอื่น เด็กดีจากดาวแห่งความดี

ขอพิยะห์ ยีโยโซะ

นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 วิชาเอกภาษาไทย เขียนประกอบการศึกษาวิชาวรรณคดีวิจารณ์เบื้องต้น ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2553

เราคงเคยได้ยินกันว่า วรรณกรรมเยาวชนที่ดีนั้นต้องไม่สอนกันอย่างตรงไปตรงมา แต่ให้เด็กได้เห็นตัวอย่างเพื่อจะคิดได้เอง **เด็กชายจากดาวอื่น** ของวาวแพร จึงนับว่าเป็นวรรณกรรมเยาวชนที่ดีอีกชิ้นหนึ่งในการช่วยปลูกต้นกล้าจิตสำนึกอันดีงามในหัวใจของเยาวชน ตอกย้ำความจริงข้อหนึ่งของชีวิตที่ว่า มนุษย์มีอาจเลือกเกิดและกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ทว่ามนุษย์นั้นสามารถสร้างคุณค่าแห่งชีวิตด้วยการเป็นคนดีได้ ถ้ามีปัญญาความคิดอ่าน

เด็กชายจากดาวอื่น เป็นเรื่องเล่าจากน้ำเสียง และสิ่งที่ผ่านสายตาของเด็กชายวัย 5 ขวบ คนหนึ่งในบ้านสถานสงเคราะห์เด็กที่มีชื่อว่า “ปาน”

ปานเป็นเด็กชายที่มี 11 นิ้ว มีปานสีแดงที่แก้มซ้าย และพูดติดอ่าง นอกจากนี้ปานยังมีความคิดความอ่านต่อสิ่งรอบตัวที่ดูเกินวัย “ทำไมเด็กบางคนจึงไม่มีแขน บางคนไม่มีขา ทำไมเขาจึงไม่คลอดเด็กออกมาให้เหมือนกัน” (น.150)

ดูเหมือนวาวแพรตั้งใจสร้างเด็กชายปานให้เป็นตัวแทนของ “ความเป็นอื่น” ที่แปลกแยกจากคนส่วนใหญ่ ความเป็นอื่นที่คนเรามักมองเป็นปมด้อยแต่ไม่ใช่สำหรับเด็กชายปาน ผู้มีปานแดงอันน่าเกลียดที่แก้มซ้าย มองอีกแง่หนึ่งสีแดงสำหรับแนวคิดของชาวตะวันตกนั้นสื่อถึงความเป็นสิริมงคลและสิ่งดีงาม ดังนั้นปานแดงของเด็กชายปานจึงแฝงนัยแห่งความคิดเชิงบวกอันเป็นความหวังที่ดีต่อชีวิต

แม่ (หมอเพ็ญ) บอกว่า ปานเป็นเด็กพิเศษไม่ใช่

เด็กธรรมดาและมาจากดาวอื่น โดยให้ความหมายว่า “เด็กจากดาวอื่นก็คือเด็กที่จะเติบโตเป็นคนดี มีความรัก ความเมตตา คอยช่วยเหลือผู้อื่น...ลูกของแม่หลายคนเป็นเพียงเด็กธรรมดา แต่มีบางคนพิเศษ คนธรรมดา มักจะคิดถึงเรื่องของตัวเอง แต่คนพิเศษคิดถึงเรื่องของคนอื่นก่อนเสมอ” (น.124-125) เหมือนแม่ของปาน (หมอเพ็ญ) จะเน้นย้ำถึงความเป็นคนพิเศษของปานเมื่อตัดสินใจลุกขึ้นไปช่วยเหลือผู้หญิงที่ร้องอยู่อาคารชั้นบนเพราะปานคิดว่าผู้หญิงคนนั้นโดนทำร้าย โดยไม่กลัวอันตรายที่อาจเกิดขึ้น การคิดทำความดีครั้งนี้เองทำให้ปานได้รู้ว่าตนเป็นเด็กที่ไม่มีพ่อไม่มีแม่ ซึ่งเป็นการเผชิญความจริงข้อใหญ่ในชีวิตสาหัสก่อนวัยอันควร อย่างไรก็ตามปานได้รู้ว่าพี่แก้วตานั้นก็มาจากดาวอื่นเช่นกัน “แม่ก็มาจากดาวอื่น” (น.125) คำพูดของแม่ (หมอเพ็ญ) ทำให้ปานรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกับแม่ บุคคลที่ปานรักมากที่สุดและบอกว่าดีที่สุดในโลก ส่วนพี่แก้วตานั้นก็เป็นคนที่ปานรักที่สุดในบรรดาพี่ๆ น้องๆ แม่ (หมอเพ็ญ) พูดเช่นนั้นเพื่อช่วยลดช่องว่างแห่งความอ้างว้างที่เกิดขึ้นในหัวใจดวงเล็กๆ ของปาน หลังจากที่ได้รู้ความจริงว่า ปานไม่ได้เป็นลูกแท้ๆ ของแม่ (หมอเพ็ญ)

“ดาวอื่น” เป็นคำสั้นๆ ที่หมอเพ็ญสร้างขึ้นเพื่อจรรโลงความรู้สึกที่ดีให้กับลูก โดยไม่ห่วงกับความจริงอันโหดร้ายสำหรับชีวิตน้อยที่เกิดมาเป็นคน โดยผูกเรื่องราว “...ที่ดาวอื่นนั้นทุกคนเป็นคนดีทั้งหมด

ไม่มีคนชั่วเลย แต่พอดาวดวงนั้นมีคนมากเกินไป ก็เลยมีบางคนถูกส่งมาเกิดบนโลกใบนี้ พวกที่มาจากดาวอื่นจะชุมนุมกันร่วมกันทำความดี เป็นหัวหน้าของเด็กที่เกิดในโลกนี้ ชักจูงให้เด็กเหล่านั้นทำความดีบ้าง” (น.125)

คำว่า “ดาวอื่น” ดูเหมือนสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับปาน หลังจากพยายามขบคิดค้นหาผู้ให้กำเนิด ด้วยการบอกตนเองว่า “หรือว่าปานเป็นเด็กไม่มีพ่อไม่มีแม่จริง แต่เป็นเด็กจากดาวอื่นที่ถูกส่งมาอยู่ที่โลกนี้เหมือนแม่กับพี่แก้วตานั่นเอง !” แต่ปานก็อดไม่ได้ที่จะนึกถึงคนที่ มีพ่อและแม่ “ปานอยากรู้ว่าหัวใจของปานจะรู้สึกอย่างไร และสมองจะคิดอะไร ถ้าได้เรียกใครสักคนว่า พ่อ” (น.188) “...การกินนมจากอกแม่เป็นสิ่งที่ปานไม่เคยรู้จักมาก่อน...” (น.17) “...การดูนมของคนจริงๆ ไม่เหมือนกับกินนมขวดแน่ๆ เพราะดูเหมือนว่าเด็กคนนั้นจะดูนม...อย่างเอร็ดอร่อย...” (น.117) นี่คือนิสัยที่วนเวียนอยู่ในความคิดของเขา

ยังมีคำพูดของพี่แก้วตาที่บอกกับผู้หญิงที่กำลังคิดจะทิ้งลูกให้หมอเพ็ญเลี้ยง “...เด็กๆ ที่นี้ถึงแม้จะดูสนุกสนาน มีเพื่อนเล่นมากมาย แต่แววตา มีความทุกข์ ความรู้สึกในใจเต็มไปด้วยคำถาม” (น.120) “...จะลำบากยากจนยังไงก็ตาม เด็กก็มีความสุขที่ได้อยู่กับแม่ของตัวเอง” (น.121) สะท้อนถึงความรู้สึกเล็กๆ ของคนเราที่ต้องการสายใยแห่งความผูกพันระหว่างพ่อแม่ลูก คำพูดข้างต้นนั้นคือการแสดงออกถึงความจริงแท้จากดวงใจของพี่แก้วตาพร้อมๆ กับออกหมัดต่อยห้วงอกของผู้เป็นพ่อเป็นแม่ที่ทิ้งลูกของตนเอง (หรือกำลังคิดจะกระทำเช่นนั้น) ด้วยคำถามจากสมองก้อนน้อยและความจริงจากสายตาของปานที่ว่า “แม่แมวสีด้า หมาจูด และแม่ไก่ จะเคยทำเหมือนที่ผู้หญิงคนนั้นทำบ้างหรือเปล่านะ คลอดลูกทิ้งไว้ให้คนอื่น แล้วจากลูกไป ?” (น.150) “หมาจูดรักลูกของมันเหลือเกิน...หากมีคนสัก 10 คน

คำว่า “ดาวอื่น” ดูเหมือนสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับปาน หลังจากพยายามขบคิดค้นหาผู้ให้กำเนิด ด้วยการบอกตนเองว่า “หรือว่าปานเป็นเด็กไม่มีพ่อไม่มีแม่จริง แต่เป็นเด็กจากดาวอื่นที่ถูกส่งมาอยู่ที่โลกนี้เหมือนแม่กับพี่แก้วตานั่นเอง !”

เข้าไปจะแย่งลูก...มันคงต่อสู้จนตัวตายทีเดียว” (น.80) หากปานได้มีโอกาสรับรู้ความจริงอันโหดร้ายของสังคมปัจจุบันที่มีการทิ้งลูกเล็กเด็กแดงในถังขยะตามมุมเมือง ปานคงด่าแข่งพ่อแม่ของเด็กเหล่านั้นว่ามีจิตใจดำซ้ำเสียยิ่งกว่าแม่แมวสีด้า หมาจูด และแม่ไก่เป็นแน่

ในความโชคร้ายของปานและผองเพื่อนที่เกิดมาไร้พ่อแม่ แต่พวกเขาได้มีโอกาสเติบโตขึ้นในบ้านของหมอเพ็ญ มีบุคคลผู้หนึ่งที่ตระหนักและมอบความสำคัญต่อคุณค่าแห่งชีวิตอย่างยิ่ง ทั้งชีวิตของสัตว์และชีวิตของคน หมอเพ็ญยอมละทิ้งความสุขส่วนตัวเพื่อยื่นความสุขให้กับเด็กด้อยโอกาส ผู้ไร้พ่อแม่ หากสังเกตดูดีๆ ก็จะพบว่า ความสุขของหมอเพ็ญกับความสุขของเด็กๆ เหล่านั้นหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน หมอเพ็ญเต็มใจให้เด็กๆ เหล่านั้นเรียกตนว่า “แม่” และสวมบทบาทความเป็นแม่ให้กับลูกๆ อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ดูแลเอาใจใส่และมอบความรักความเมตตา อาจจะยิ่งกว่าพ่อแม่แท้ๆ ของเด็กบางคนเสียอีก

หมอเพ็ญตระหนักอยู่เสมอว่า หน้าที่ที่สำคัญของตนนั่นคือ การเลี้ยงดูลูกๆ ให้เติบโตขึ้นเป็นคนดีแม่เด็กๆ เหล่านั้นจะถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าคงไม่ต่างอะไรมากนักกับชั้นขยะที่มีชีวิต แต่ชั้นขยะชีวิตเหล่านั้นต้องไม่ใช่ขยะสังคมในอนาคต

การทำหน้าที่แม่ของหมอเพ็ญนี้ นับ เป็นตัวอย่างที่ดี นอกจากคอยมอบ ความรักความอบอุ่นแก่ลูก ๆ แล้ว ยังสั่งสอนวิชาชีวิตอย่างอ่อนโยน ไม่เหน็ดเหนื่อย

ดูเหมือนว่านี่คือปณิธานอันแน่วแน่ของหญิงเหล็ก
อย่างหมอเพ็ญที่ยืนหยัดตลอดมาโดยไม่อ่อนข้อต่อ
ความเหน็ดเหนื่อยและอุปสรรคนานัปการ ปานเข้าใจ
ความยากลำบากของหมอเพ็ญเป็นอย่างดี “เป็นแม่
นี้ก็ยากเหมือนกันนะ...ยิ่งเป็นแม่ที่มีลูกหลายคนยิ่ง
ยากใหญ่เลย” (น.182) (ผู้แต่งได้แรงบันดาลใจจาก
เรื่องจริงของแพทย์หญิงเพียร เวชบุล)

ปานพูดถูกต้อง หากเราได้สัมผัสกับการทำงาน
ของบุคคลที่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนคนให้เป็นคนดีและ
มีสติปัญญาอันสมบูรณ์ เช่น พ่อแม่ ตลอดจนครูบา
อาจารย์ เราจะพบว่ามันช่างยากเย็นยิ่งนักต้องมีใจ
รักอย่างมุ่งมั่นเท่านั้นจึงจะทำได้สำเร็จ

การทำหน้าที่แม่ของ หมอเพ็ญนี้ นับเป็น
ตัวอย่างที่ดี นอกจากคอยมอบความรักความอบอุ่น
แก่ลูก ๆ แล้ว ยังสั่งสอนวิชาชีวิตอย่างอ่อนโยน
ไม่เหน็ดเหนื่อย

ตอนที่ทำแผลให้ก้าน แม่ (หมอเพ็ญ) ได้พูดว่า
“คงเจ็บมากสินะลูก อดทนไว้ เกิดมาเป็นคนต้อง
อดทน โตขึ้นอาจจะเจออะไรที่ทำให้ต้องเจ็บปวด
ยิ่งกว่านี้อีกมากนัก” (น.20) แม้อย่างเคยพูดเกี่ยวกับ
ต้นไม้ให้ลูก ๆ ฟังว่า “ต้นไม้เป็นปอดของเมือง เมือง
ที่ไม่มีต้นไม้จะทำให้คนเจ็บป่วย ถ้าไม่เป็นโรคทาง
กายก็จะป่วยทางใจ คนที่ป่วยทางใจนี้หนักล้นนะ”
(น.37) และยังสามารถสอนให้รู้จักการพูดปดและเห็น
ค่าการรักษาความลับของผู้อื่นว่าแตกต่างกัน “คนพูด
ปดคือคนที่ไม่เคารพตัวเอง เป็นคนไม่มีเกียรติ”

(น.69) “คนที่รักษาความลับของคนอื่นไว้ได้ ไม่เปิด
เผยเรื่องที่เขาไม่ยากให้เปิดเผย ถือเป็นคนมีเกียรติ”
(น.137) และเคยพูดกับปานว่า “สิ่งของที่เหลือจาก
คนอื่นเลือกอาจจะเป็นสิ่งที่ดีที่สุดก็ได้ถ้าหากปาน
อยากโตขึ้นเป็นคนดีจะต้องรู้ว่าทุกคนต้องการความ
รักและคนที่ไม่มีใครรักเลยนั้นแหละ คือคนที่เราต้อง
รักให้มาก” (น.94) เมื่อกระตุ้นให้คิดก็ว่า “คนทุกคน
มีสมอง แต่คนที่ไม่รู้จักคิดเราเรียกว่าคนไม่มีสมอง
สมองที่ไม่ได้คิดก็เหมือนกับสมองที่ตายแล้ว เรียกว่า
“ไม่มีความคิด” (น.184) บางครั้งแม่ (หมอเพ็ญ)
สอนลูกด้วยการผูกเรื่องเล่า เช่น เรื่องเทวดานางฟ้า
ทำสมบัติหล่นในสนามหญ้า ทั้งนี้เพื่อให้ลูก ๆ ตื่นแต่
เข้าเพราะการฝึกเด็กให้ตื่นแต่เช้าจนติดเป็นนิสัย
จะทำให้ได้เก็บเกี่ยวกำไรแห่งชีวิตมากขึ้น ส่วนเรื่อง
แมวสีดำกับแมวสีขาวนั้นสอนให้ลูก ๆ ได้ตระหนัก
ว่าความดีชั่วของความเป็นคนนั้นอย่ามองเพียง
เปลือกนอก หากแต่ต้องมองลึกลงไปในจิตใจ

ทุกคำสอนของแม่ ล้วนชวนให้ขบคิดต่อไปอีก
ทั้งสิ้น ดังนั้นจึงไม่แปลกเลยที่เด็กชายปานผู้ขยัน
ครุ่นคิดเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงกลายเป็นเด็กที่
เฉลียวฉลาดมีความคิดความอ่านสูงกว่าเพื่อนในวัย
เดียวกัน จนกระทั่งปานบอกกับตัวเองว่า “ปานไม่
สนใจหรอกที่ไม่มีใครมาขอปานไปเลี้ยงเพราะปาน
มีสมองและความคิดมากมาย และยังรู้จักเล่นเป็น
เทวดา” (น.188) ซึ่งมีความหมายว่า นอกจากปาน
จะเป็นเด็กที่มีความคิดดีแล้ว ปานยังเป็นเด็กดี
อีกด้วยเพราะแม่ (หมอเพ็ญ) บอกว่า “...ทุกครั้งที่
เราทำความดีเพื่อคนอื่น ก็เท่ากับว่าเราเป็นเทวดา
นางฟ้า เมื่อเราช่วยเหลือคนอื่น ให้สิ่งของ ให้ความ
รัก และให้สิ่งใดก็ตามที่เรามีแก่คนที่ต้องการ เมื่อนั้น
เราก็คือเทวดานางฟ้า...เด็กผู้ชายทุกคนมีโอกาส
เป็นเทวดา และเด็กผู้หญิงทุกคนก็มีโอกาส
เป็นนางฟ้า ถ้าหากพวกเขาอยากเป็นและทำตัว
ให้เป็น...” (น.170)

บทบาท “เทวดา” ที่ปานร่วมเล่นกับแม่ซึ่งเป็น “นางฟ้า” มีหน้าที่คอยช่วยเหลือพี่ๆ น้องๆ ในบ้าน ทำให้ปานมีความสุข เป็นอีกครั้งที่ปานได้สัมผัสกับความจริงที่แม่เคยบอกว่า “เมื่อเรารักคนอื่น หรือให้สิ่งที่เราไม่รักคนอื่น เราก็จะมีความสุข” (น.97)

“เด็กชายจากดาวอื่น” ของวาวแพร ยังสะท้อนให้เห็นถึงการมองโลกและชีวิตของสายตาเด็ก การขบคิดเรื่องราวแห่งชีวิตและสิ่งรอบตัวของเด็กชายปานนั้น เต็มไปด้วยคำถามแห่งความสงสัยใคร่รู้และพยายามค้นหาคำตอบ

ไม่ว่าโลกในดวงตาของเด็กนั้นบริสุทธิ์และงดงามเพียงใด เมื่อผ่านไป 1 ปี เด็กชายปานโตขึ้นเป็น “ผู้ใหญ่วัย 6 ขวบ” เขาก็เริ่มได้สัมผัสกับความซับซ้อนแห่งชีวิต ความงดงามของโลกในดวงตา

ค่อยๆ เลื่อนจาง เมื่อเขาได้มองเห็นความจริงที่ไม่สวยงาม ก่อนหน้านี้ ปานเคยสงสัยว่า ทำไมคนมีใจบุญใจกุศลที่มาบริจาคต้องถ่ายรูปด้วยและรูปเหล่านั้นก็จะไปปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์ ในขณะที่เทวดานางฟ้าไม่เคยถ่ายรูป แล้ววันหนึ่งปานก็ได้พบคำตอบว่าผู้บริจาคเหล่านั้นบางคน มีเหตุผลอื่นที่อยู่นอกเหนือจากการให้ เบื้องหลังการให้ มีผลประโยชน์ส่วนตนแอบแฝง ซ้ำยังขำในใจของปานค่อยๆ คลี่คลายเมื่อได้ฟังลุงชมพูคุยกับต้นไม่ว่า

“...คนที่เป็นมุขยั้ณะ ถูกสร้างมาให้มีชีวิตอยู่เพื่อทำความดี

ความดีนี้แหละคือหน้าที่สำคัญของมนุษย์...

การทำความดีไม่ต้องป่าวประกาศ...

ต้นน้อยหน้าหรือต้นมะพร้าว แม้แต่ต้นหญ้าเล็กๆ ก็ทำความดีตามความสามารถของตัวเองได้... ถ้ามีวแต่ก็ยกกัน...ถ้าไม่ได้เหรียญก็ไมทำ...มันน่าอายแค่นั้น” (น. 48-49)

ในตอนจบดูเหมือนวาวแพรตั้งใจใช้ “น้ำตา” เป็นสัญลักษณ์แทนชีวิตเนื่องด้วยมีคุณสมบัติเป็นของเหลวที่มีรูปร่างไม่แน่นอนขึ้นกับภาชนะที่บรรจุก็มีต่างกันกับชีวิตของคนเราอันเป็นอนิจจัง ส่วนความรู้สึกต่างๆ อันเป็นต้นเหตุของน้ำตาแทนเรื่องราวแห่งชีวิตที่มากกระทบ ปานได้เรียนรู้ว่า เรื่องราวเบื้องหลังของน้ำตานั้นเป็นไปได้ทั้งความปลื้มปีติยินดี ความอ้างว้าง ความหวาดกลัว ความเสียใจ ความเศร้า และความดีใจ (หน้า 22-23, 122, 124, 151, 156, 188) ชีวิตของมนุษย์นั้นช่างสลับซับซ้อนยิ่งนัก

เด็กชายปานเป็นเด็กดีและคาดว่าจะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตเพราะเขามาจากดาวแห่งความดีงามที่หมอผีผู้สร้างขึ้นมา หากสังคมเราต้องการให้เยาวชนเติบโตขึ้นเป็นคนดีของสังคม ก็น่าจะจัดให้พวกเขาได้เติบโตในโลกแห่งความดีงาม แม้เรามีอาจเนรมิตดาวเคราะห์โลกให้สดใสร่มรื่นได้ แต่เราสามารถสร้างโลกที่มีอยู่ในกำมือของเราที่เอื้อต่อการเรียนรู้โลกอย่างถูกต้อง อธิบายให้เขามองโลกอย่างเข้าใจ สนับสนุนและส่งเสริมให้พวกเขาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญาและกายใจ เป็นกำลังที่ดีของสังคมในภายภาคหน้าต่อไป (๕)

อ้างอิง

วาวแพร (มกุฎ อรรถดี). 2546. เด็กชายจากดาวอื่น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ฟ้าเสื่อ